

AUTORSKÉ PRÁVA NA HRY SÚ VYHRADENÉ. ŽIADEN TEXT NESMIE BYŤ POUŽITÝ NA ĎALŠIE ŠÍRENIE BEZ PREDCHÁDZAJÚCEHO PÍSOMNÉHO SÚHLASU AUTORA.

All right reserved.

Ľuba Lesná

Nepriznaná budúcnosť

Gallows pole je Šibeničné pole. Šibeničné pole ako zbierku poviedok napísal aj Pavol Tichý. Zuzka sa ide vydávať za Tichého vnuka. Nie je ale celkom jasné, že ide o známeho slovenského spisovateľa. Bude mať iné meno.

Na Pesach sa stretne rodina. Aj ľudia, ktorí sa dovtedy nepoznali.

- 1.- **Michael** - historik, ktorý žije v New Yorku, zorganizuje pesachovú večeru pre rodinu, s ktorou sa len nedávno zoznámil cez internet
- 2.- **Veronika** – jeho žena, o cca 20 rokov mladšia, atraktívna štíhla mladá žena, je Michaelova bývalá žiačka
- 3.- **Zuzka** - dvadsaťdeväťročná – ide sa vydávať – počúva **Roberta Planta Gallows Pole** pred pesachovou večerou.
- 4.- **Euboš Tichý** – jej snúbenec, vnuk spisovateľa Pavla Tichého – Ľuda Ondrejova. Príde tiež na pesachovú večeru.
- 5.- **Pavol Tichý** – spisovateľ, ktorý už nežije. Počas svojho života bol pijan a navyše arizoval židovský majetok s tým, že poslal na istú smrť majiteľov antikvariátu.
- 6.- **Anička Tichá** – druhá manželka spisovateľa Pavla Tichého Ondrejova, skromná scvrknutá deväťdesiatročná žena, príde tiež na pesachovú večeru. O svojom manželovi hovorí len dobre. Ak má pohaniť, povie vyhýbavo – bol to človek v podstate dobrý a láskavý, alebo - v podstate bol dobrý človek.... So svojím manželom sa zoznámila až v päťdesiatych rokoch, najprv ho opatrovala ako slúžka. Vo všetko mu vychádzala v ústrety. Najprv mu pomáhala vytriezviť počas jeho opíc, ale aj neskôr, keď vážne ochorel na atrofiu a prestal sa hýbať. Svoj údel opatrovateľky berie celkom oddane a bez reptania. Neskôr vysvitne, že ona sama počas vojny ukrývala jednu židovskú rodinu. Vôbec nemá pocit, že by sa jej za to mal niekto poďakovať. Svoju pomoc berie ako samozrejmosť. Rovnako ale neviní svojho manžela, že udal židov, ktorým arizoval majetok a tak sa oni dostali do koncentráku.
7. **Eva Potočná** – súčasná majiteľka rodného domu Michaelových rodičov.
- 8.- **Peter - brat Zuzky**
9. **Michaelova mama**

1.- časť

Michael a Veronika sú v obývačke s veľkým jedálenským stolom, stoličkami a obrazmi po stenách. Medzi obrazmi je aj olejomalba prezidenta fašistického Slovenského štátu Jozefa Tisa.

Veronika /*podáva Michaelovi pulóver/* - Obleč si ho.

Michael: - (*stojí pri okne*) Nie je mi zima.

Veronika – Ťahá tu. Len to necítiš. Predsa len je apríl.

Michael: – Nie je mi zima, nepočuješ?

Veronika: - Nekúria tu poriadne. Asi šetria.

Michael: - To si mám vziať pulóver, lebo šetria?

Veronika: - Napríklad. Sivým vlasom pristane tmavomodrá.

Michael: - No a?

Veronika: - Tak si ho obleč.

Michael: - Ty si tým pulóvrom posadnutá.

Veronika: (*zasmeje sa*) - Viac ako ty hľadaním svojich koreňov?

Michael: - Som historik.

Veronika: - Haló! Odchádzaš do oficiálneho tónu.

Michael: - Nikam neodchádzam. Vidiš, som tu. Aj pulóver si oblečiem. Dobré?

Veronika: - Super! Dejiny ti to nezabudnú.

Michael: – Pricestovať sem bol tvoj nápad.

Veronika: - Ty by si o tom len sníval.

Michael: - To máš teda o mne dobrú mienku!...

Veronika: - Ale áno. Ty si hlavička –! - len absolútne nepraktická...

Michael: - A čo telo?

Veronika /*zasmeje sa, pohladí ho, povie hravo/* : - Telo som si ukradla. Teraz mám dve telá.

A ty žiadne.

Michael: - Takže si obluda? Ja som sa oženil -

Veronika: - Musel si. Inak by ti ostala len hlavička bez telíčka.

Michael /*otočí sa od okna, ukáže na olejomalbu/*: - Vieš, kto je toto?

Veronika /*smiech/*: - No, krásou sa príliš nevyznačuje....

Michael: - Pokiaľ mi dobre pamäť siaha, bola si mojou študentkou a -

Veronika: - Ja som skončila kunsthistoriu...

Michael: - A to tvrdíš, že pôvodom si Slovenka?!

Veronika: - Už viem. Je to... muž, ktorý sa nezmesil na známky, preto ho musia v olejomalbe vystavovať v obývačkách.

Michael: - Tesne vedľa.

Veronika: - Alebo niekto z tvojej rodiny?

Michael: - To by mi tak chýbalo.

Veronika: – Aj mne odľahlo. Predstava, že by sa niektorý náš vnuk mohol našho podobat'...
Vzdávam sa.

Michael: - Jozef Tiso. Prezident fašistického Slovenska.

Veronika: - Ďakujem pekne!

Michael: - - v obývačke môjho otca!

Veronika: - Zvesme ho.

Michael: - Obávam sa, že si na to budeme musieť vypýtať povolenie... Ako si zistila, že toto bol dom mojich rodičov?

Veronika: - Už zase! – (už po stýkrát) Na internete som sa skontaktovala s tunajšou židovskou obcou -

Michael: - Šikovná. Aj keď nepoznáš Tisa.

Veronika: - Ved' odkedy som našla denník tvojej mamy, tak si o ničom inom nehovoril, len o tom, že by si chcel o Slovensku vedieť viac.

Michael: - O denníku som vedel, ale zabudol som.

Veronika: – Zabudol? No a toto je práve to, čo nechápem...

Michael: - Všetky mamine listy a písomnosti som v škatuli od topánok vláčil so sebou do každého bytu, do ktorého som sa sťahoval. Najprv ju s obdivuhodnou trpezlivosťou spolu so mnou vláčili so sebou moji náhradní rodičia, aby mi aspoň tak zachovali pamiatku po mojej mame, a potom som tak robil ja. Ale prakticky nikdy som sa do nej nepozrel. Mŕtva schránka -

Veronika: - To je pochopiteľné.

Michael: - Čo ja viem? ..... Napokon zbabelosť je pochopiteľná....

Veronika: - Ofrleš všetko, čo poviem alebo urobím.

Michael: - Si príliš vzťahovačná.

Veronika: - Zase ma potrebuješ vychovávať?!

Michael: - Som o devätnásť rokov starší.

Veronika: - Prečo si sa bál tej krabice?

Michael: - Mama dúfala, že ak žijem, zachránili ma jej známi a odviezli ma nejako do New Yorku k jej bratovi. Takmer zázrakom sa jej podarilo po vojne dostať sa do New Yorku a našla ma u brata. Keď ma zbadala, plakala.... mal som vtedy šesť rokov. Podávala mi z dreva vyrezaného koníka, ale ja som ho nechcel. Mal som vtedy oveľa krajšie hračky... A jablko. Ako dar mi priniesla aj jablko. Červené. Aj jablko som odmietol. Už sa nepamätám prečo...

Vyčerpaná potom preležala mesiace v posteli, zapisovala si všeličo. To je ten denník, čo si našla... nezachránili ju. Asi po roku zomrela....

Veronika: - Prepáč, prečo mi to hovoríš až teraz?...

Michael: - ...strašne som sa hanbil, že žijem... a oni nie...

Veronika /*podíde k nemu a pohladí ho po tvári/*: - V krabici bolo aj splesnivené a zošuverené čosi, čo by sa dalo nazvať zvyškom jablka... a aj drevený koník... ale ten sa stratil.

Michael /*vytiahne čosi z vrečka/*: - Tu je.

/Ukáže jej malého dreveného koníka, ktorý vyzerá, akoby ho vyrezávalo z dreva malé dieťa./

2.časť

Z denníka Michaelovej mamy

Na scéne sa zrazu objaví Michaelova mama celá v bielom.

Michaelova mama: - Milý Michael, nazvala som tento zošit denníkom, ale nejde o denník v pravom slova zmysle. Píšem ho až tu, v New Yorku, keď sa ty hráš vo vedľajšej izbe a nablízku nie sú žiadne ostnaté drôty, ani prične, apelplatz, ani plynová komora... Pokiaľ vládzem, cítim povinnosť povedať ti, ako sme s tvojím otcom a sestrou Isabellou žili v koncentráku. A ako oni zomreli. Nie preto, aby si sa trápil, len aby si raz, keď budeš chcieť, vedel. Raz si začneš klásť otázku, kto sme boli, aký bol tvoj otec, tvoja sestra. Chcem, aby si bol na nich hrdý, aj keď ich posledné okolnosti neľudsky ponížili. Nech ťa toto, čo píšem, nezlomí... Preži svoj život za seba a predsa aj za nás. Len tak nájdeš pokoj ty sám, a my s tebou. Veď my, tvoji ponížení z koncentračných táborov –
(Zlomí sa, zvrtné sa a odstúpi nabok.)

3. časť

Michael sa strhne. Do obývačky vojde Eva Potočná.

Eva Potočná: - Tak tu v tomto dome ste sa narodili... to je zvláštne... pamätáte si ho ešte?

Michael: - Aj môj otec sa tu narodil... Priznám sa, že ja ani nie... mal som štyri roky, keď sme odtiaľto odišli.

Eva Potočná: - V štyridsiatom štvrtom?

Michael: – Áno.

Eva Potočná: – Vidíte, a po vojne váš otec so svojou sestrou predali tento dom môjmu otcovi.

Michael: - Môj otec aj jeho sestra zahynuli v koncentráku -

Eva Potočná: - Ako ste sa vy zachránili?

Michael: - Ešte pred deportáciami ma rodičia ukryli u svojich známych. Po vojne spolu so mnou odišli do USA.

Veronika: - Našli sme denník Michaelovej mamy...

Michael /*nervózne*/: – To sem nepleť.

Veronika /*urazene*/: - Ako chceš.

Eva Potočná /*ukazuje nejaký papier*/ - Tu je kúpna zmluva. Podpísaná vaším otcom a vašou tetou v štyridsiatok siedmom. Škoda, že už nežije ani váš ani môj otec. Ani môj manžel.

Michael: - Ukážte? Pozriem sa na to.

Eva Potočná: - No určite!

Michael: - Som len zvedavý na tie podpisy.

Eva Potočná: - Dám spraviť kópiu a potom vám ju dám. Roztrháte ju.

Michael /*mávne rukou*/: Nechajme to tak. Ide mi teraz len o oslavu. Chcel by som ju spraviť tu, v tejto obývačke.

Eva Potočná: Tu?! Ale to je moja súkromná obývačka. Nepatrí k penziónu. Neprenajímam ju -

Michael: - Zaplatím.

Eva Potočná /*zaváha*/: - No, neviem...

Michael: - V čom je problém?

Eva Potočná: - Dnes vám prenajmem obývačku a zajtra mi vezmete celý dom.

Veronika: - Ved' ten dom je Michaelov.

HLASY VO ZVUKU:

(každý na ne reaguje inak)

Tichý: - *Keď som bol malé dieťa, nemali sme čo do huby dať.*

Anička: - *Netráp sa tým, Paľko.*

Tichý: - *Neprikazuj mi, s čím sa mám trápiť a s čím nie.*

Anička /*stiahne sa*/: - *Ako myslíš.*

Tichý: - *Strašne ma to pokorovalo.*

Anička: - *Ved' si bol ešte malý chlapec.*

Tichý: - *Nebol som blbý. Vtedy som sa rozhodol, že budem za každú cenu bohatý.*

Budem jesť, čo len budem chcieť. Aj ja, aj moja mama.

Anička: - *A to sa ti podarilo.*

Tichý: - *Nepreerušuj ma svojimi idiotskými poznámkami.*

Anička: - *Už som ticho.*

Tichý: - *Neoznamuj mi nahlas, že už budeš ticho.*

Anička: - *Už som... /stíchne/.*

KONIEC HLASOV

Michael /Veronike/: - Nestaraj sa do toho! */Eve Potočnej/:* Mne je vzácnejšie, že som našiel svojich príbuzných, než tento dom.

Eva Potočná: - A to vám mám veriť? Nebuďte smiešny!

Michael: - Celý život som žil v presvedčení, že už nemám žiadnu rodinu... a zrazu po toľkých rokoch mám kopec rodiny!

Veronika: - No dobre. Vlastne ma do toho nič.

Michael: - Ved' práve.... Ide mi o ľudí, nie o zopár tehál.

Veronika: - Patetické. Ale hodí sa to k tebe.

Michael: - Chcel by som, aby sme sa stretli tu, v rodičovskom dome....

Eva Potočná: - Ale to je môj dom! Dom mojich rodičov! Prečo by sa v mojom dome mali stretať nejakí cudzí ľudia?!

Michael: - Za prenájom obývačky pravdaže zaplatím.

Veronika: - Ty nie si normálny.

Eva Potočná: – Koľko?

Michael: - Vy povedzte. Aký máte cenník?

Eva Potočná: - 250 eur na jeden deň.

Michael: - V poriadku.

Eva Potočná: - Výborne.... A izbu? Neobjednáte si aj izbu? Len obývačku?

Michael /Veronike/: - Čo povieš? Bude to jednoduchšie, keď budeme bývať tu, a nie v tom hoteli.

Veronika: - Ako chceš.

Michael /Eve Potočnej/: - Koľko stojí izba?

Eva Potočná: - 200 eur na noc.

Veronika: - Vonku máte napísané 100 eur na noc.

Eva Potočná: - Ale vy ste špeciálni hostia.

Veronika: – Prečo špeciálni?

Eva Potočná: - Máte citový vzťah k tomuto domu.

Veronika: – To sa mi snád' sníva!

Michael: - Tak si prenesieme veci.

Veronika: - Ako myslíš. */Odíde./*

Michaela strasie.

4.časť

Z denníka Michaelovej mamy

Zboku vyjde Michaelova mama, ktorá je stále na scéne. Bodový reflektor je len na nej.

Michaelova mama: - Mám právo ti o tom vôbec hovoriť? Smie sa dieťa dozvedieť o svojich rodičoch také veci? Neviem. Len cítim, že chcem, aby si to vedel. Aby sa na to nezabudlo. ...

/Michaelova mama začne podupávať, odíde./

5.časť

Scéna sa opäť rozsvieti. Michael prudko:

Michael : - Tú zmluvu mi môžete ukázať? */Michael zoberie jej z ruky zmluvu./*

Eva Potočná /vytrhne mu zmluvu z rúk/: - Povedala som, že až potom. Urobím kópiu.

Michael /po chvíli/: - Penzión tu máte odkedy?

Anička: – Asi desať rokov. Viete, penzia je malá a dom veľký.... Po páde komunizmu.

Michael /ukáže na portrét Tisa/: Ten obraz môžete dať dolu?

Eva Potočná: - Ja som to vedela.

Michael: - Veď je logické, že ho tu nechcem.

Eva Potočná: – Čo je na tom logické?

Michael: - Čo ste vedeli?

Eva Potočná: - Že si to tu začnete prezariaďovať.

Michael: - Chcem len zvesiť ten obraz. Máte moje slovo.

Eva Potočná /ironicky/ : - To ste ma upokojili. Nie -

6.časť

/Michaelova mama sa pozrie na Michaela a odíde do pozadia scény./

Michael sa strhne. Výsek scény do tmy.

7. časť

Na ulici – možno na lavičke.

Ľuboš: -Najradšej by som sa vyparil. Je to záležitosť tvojej rodiny.

Zuzka: - Zase začínáš?! O chvíľu budeš aj ty moja rodina. Alebo?

Ľuboš: - Čo budú odo mňa chcieť?

Zuzka: - To nerieš.

Ľuboš: - Normálne mi povedz, čo budeme robiť?

Zuzka: - Počúvať, piť a jesť. A potom počúvať, piť a jesť.

Ľuboš: - Čo budeme počúvať? Roberta Planta?

Zuzka: - Skôr príbeh, ako sa Židia dostali z egyptského otroctva.

Ľuboš: - Napínavé.

Zuzka: - Nebuď zlý.

Ľuboš: - Čo za to?

Zuzka: - Tri kilá lásky a desať kíl porozumenia.

Ľuboš: - Málo.

Zuzka: - Teraz si ešte môžeš vypočúť Gallows pole. Ale pri sederi už strúhaj dobrotu.

Ľuboš: - Pri čom?

Zuzka: - No, pri večeri.

/Z Ľubošových slúchadiel sa ozve Zuzkin spev anglickej ľudovej piesne Gallows pole/

Ľuboš: - Šibeničné pole.

Zuzka: - To sa na našu zoznamovacu večeru s rodinnými príslušníkmi, o ktorých som donedávna ani netušila, tuším aj hodí.

Ľuboš: - Čo ti je vlastne Michael?

Zuzka: - Bratranec môjho otca. Teda bol, teda je, len otec nie je...

Ľuboš: - Druhokolenný strýko.

Zuzka: - Heuréka. Tuším ťa navrhnem na Nobelovu cenu.

Ľuboš: - Už dávno si to mala urobiť.

Zuzka: - Nestihla som.

Ľuboš: - Mala si veľa roboty.

Zuzka: - To áno. Hľadala som ťa po celom svete.

Ľuboš: - Omyl. To ja som našiel teba.

Zuzka: - Nehádaj sa, lebo si to s tou Nobelovkou rozmyslím...

Ľuboš: - Už som ticho... Kde sme vlastne začali?

Zuzka: - Gallows pole. Šibeničné pole.

Ľuboš: - Fakt! Šibeničné pole... Tak sa volá aj zbierka poviedok môjho starého otca.

Zuzka */náhle zvažnie/*: - Nechcem sa rozprávať o tvojom starom otcovi.

Ľuboš: - Čo sa ti zrazu nepáči na mojom starom otcovi? Donedávna si mi tvrdila, že sa ti jeho knižky páčia.

Zuzka: - No, knižky možno aj áno.

Ľuboš: - Vlastne, je to sranda, keď starý otec je povinným čítaním.

Zuzka: - Nemusíš sa stále vychvaľovať starým otcom. Už mi to naozaj lezie na nervy.

Ľuboš: - Len konštatujem. Napokon viem lepšie ako ktokoľvek iný, že starý otec v pití patril do prvej ligy.

Zuzka: - S tým máš skúsenosti.

Ľuboš: - Na čo narážaš?

Zuzka: - No veď aj mňa si zachraňoval.

Ľuboš: - Už som zabudol.

Zuzka: - Bol to mamin spolužiak. Mama mi povedala, aby som išla za ním, že mi pomôže nájsť robotu, lebo som nemohla po škole nič zohnať.

Ľuboš: - Že preťahuje všetko, čo sa len trochu dá, o tom vedel každý.

Zuzka: - Okrem mojej mamy...

Ľuboš: - Prečo si jednoducho nezabuchla za sebou dvere a neodišla?

Zuzka: - Nechcela som, aby z toho bol škandál... Vypila som mu takmer celú chivas regal, aby som sa ožrala a on mi dal pokoj, lenže jeho to ešte viac vzrušovalo...

Ľuboš: - Hovoriš mi to už sto prvý raz. - ... A spadla si zo schodov.

Zuzka /zasmeje sa/: - Až k tvojim nohám.

Ľuboš: - No, príliš romantické zoznámenie to nebolo, uznávam.

Zuzka: - Zachránil si mi život.

Ľuboš: - Nepreháňaj, zavolať som ti taxík.

Zuzka: - Taxikár ma odmietol odviezť, že mu ošablím celé auto. Ako teda som sa ti mohla vtedy páčiť?

Ľuboš: - Vtedy nie. Neskôr.

Zuzka: - Veď si mi zavolať hneď na druhý deň.

Ľuboš: - Lebo som sa o teba bál...

Zuzka: - Teba vôbec nenapadlo, že som alkoholička?

Ľuboš: - Nie.

Zuzka: - Prečo?

Ľuboš /objíma ju/: - Chivas regal je drahá pijatika. Preorientuj sa na niečo lacnejšie.

Zuzka sa zasmieje.

8.časť

(Michael sedí na zemi, hlava v rukách)

Eva Potočná /vysvetľujúco/: - To bol náš pán prezident. Prvý prezident...

Veronika: *(s príchodom)* - Poslal Michaelových rodičov a Michaelovu sestru do koncentráku.

Eva Potočná: - Nemôžete to brať tak osobne. Mnohých Židov aj zachránil.

Michael: - Ochraňoval ich sám pred sebou, alebo ako to myslíte?

Eva Potočná: - Nechajme to tak. Ste obaja zaujatí. Lebo ste Židia...

Michael: - Veronika nie je.

Veronika: - Ale som tvoja žena.

Eva Potočná: – Tak vidíte. Obaja ste zaujatí.

HLASY VO ZVUKU

Tichý: - */Naleje si pálenku./*

Anička: - Nesmieš piť. Lekár zakázal.

Tichý: - Netrep sprostosti. Ja už môžem všetko. */Napije sa./* Neznášal som ten mamin výraz. Chcela ním vzbudiť u druhých súcit, aby nám dali najesť. Výraz - žobrala ním. Vtedy som ju nenávidel.

Anička: - Na nenávisť zabudni, Paľko. S nenávisťou sa ti bude ťažko dotiaľto odchádzať...

Tichý: - To ma už chceš pochovať?!

Anička: - Tak som to nemyslela.

Tichý: - Myslela. Neklam.

Anička: - Nie, naozaj nie. Len nenávisť všetko deformuje. Aj *./zarazí sa/*.

Tichý: - Smrť?! Ved' to vyslov!

Anička: - Odpovedz si sám.

Tichý: - To je tá najodpornejšia odpoveď, akú som kedy dostal! */Začne kričať./*

Odporné! Odporné!! Dajte mi všetci pokoj! Zmizni!!.. Zabijem ťa..!

Anička */prihovára sa mu ako k malému dieťaťu/*: Tichúčko, tichúčko, už je dobre, už je dobre.

Veronika */zvesuje portrét Tisa/*: - Bol prezidentom totalitného štátu a na istú smrť poslal do osemdesiat tisíc obyvateľov svojho štátu.

Eva Potočná: - Ako si dovoľujete... ?! Toto je môj byt. *(berie jej obraz z rúk)*

Michael: -Viete, čo povedal Tiso o Židoch v časoch najväčších deportácií?

Zachovala sa zvuková nahrávka jeho prejavu. Bolo to v Holíči v auguste 1942.

Eva Potočná: - Ako to môžete tak presne vedieť? Vlastnú rodinu si nepoznáte, ale Tisove slová vraj áno...

Veronika: - Nie ste zvedavá, čo povedal? - */zmeneným hlasom/*: - „... Že Slovákov ...

Eva Potočná: - To ste náhodou vystihli. Mal veľmi pekný prejav. Taký zápalistý. Tí dnešní politici hovoria, ako keby mali zemiak v hube.

Michael /buráca nad'alej/: „Že Slovákov židovský živel ohrozoval život, o tom nikoho netreba presviedčať. Bolo by to vyzeralo ešte horšie, keby sme sa neboli od nich včas očistili. A urobili sme tak podľa príkazu Božieho: Slovák, choď, zbav sa svojho škodcu.“

Eva Potočná: - Vtedy boli všetci proti Židom. To bola taká móda, alebo ako by som to povedala. /odnáša obraz za skriňu./ Inak, komunisti ho neznášali. A teraz ho musím zase dávať dole -

/Michael ani Veronika neodpovedia, Eva Potočná zasunie portrét Tisa za skriňu./

9. časť

Z denníka Michaelovej mamy

Zboku sa vynorí svetlá postava Michaelovej mamy

Michaelova mama: - Mňa a Isabellu odtrhli od tvojho otca a poslali nás na druhú stranu. Pokúšali sme sa utekať za ním, ale vojaci nás prinútili ostať. Vtedy sme ešte nevedeli, že ho vidíme naposledy, lebo išiel rovno do plynovej komory... Komíny celý deň chrľili hustý čierny dym zo spálených tiel...

HLASY VO ZVUKU

Tichý: - .... Pocit, že som preštal vlastnú chudobu, sa znásobil, keď mi vyšla prvá knižka....

Anička: - Už si mi to hovoril.

Tichý: - Neprerušuj ma... Vtedy som sa rozhodol pozvať na rande Sáru. Mal som ju dávno rád, len som jej to dovtedy nepovedal, lebo ona bola dcéra bohatého židovského kupca Arnolda -

Anička /naspamät' cituje/: „V časoch hladomoru Žid Fischer rozdeľoval biednym rodinám poplesnenú a horkú kukuričnú múku, keď už nebolo čo sadiť ani siat' a bezvládnymi rukami obrábané polia pustli a úhoreli. Rozdeľoval cukor a plesnivú slaninu a kde – tu i vodou rozriedený petrolej. A pri každej deľbe väčší diel si nechával. Ním podplácal vojenských pánov a predával ho za úžernický groš“.

Tichý: - Ty to fakt vieš naspamät'?! To je odporné.

Anička /potichu/: - Upokoj sa, Palinko.

Tichý: - Žiješ môj život?! Nie žiješ, kradneš mi ho! A pritom si obyčajná slúžka.

Navyše taká praštená, že si si ani nevšimla, že som ničomník.

Anička: - Všetci o tebe hovoria ako o morálne čistom človeku-

Tichý: - Prežil som dve totality. Obidva razy som totalite slúžil.

Anička: - Predsa si sa neraz vzbúril.

Tichý: - Len raz. Aby som zabudol, že som nevinných ľudí poslal na istú smrť.

Anička: - Tomu neverím.

Tichý: - Sára ma odmietla -

/Stíchnu. Anička mlčky zapisuje jeho slová. Tichý si to všimne./

Tichý: - Načo si zapisuješ tieto chujoviny?!

Anička: - Nechcem zabudnúť.

Tichý: - Chceš speňažiť moje zážitky po mojej smrti.

Anička: - V každom vidíš len to zlé.

Tichý: - Nikto nebude na mňa zvedavý. Som odsúdený na zabudnutie. Na mne nezbohatneš.

Anička: - Upokoj sa, Palinko. Tíško... tíško...

Tichý /naozaj sa upokojí a po chvíli pokračuje v rozprávaní !: - Tradovala sa historka, že som prepil peniaze, ktoré som dostal od vydavateľa a vraj som potom svoj Ázijský zápisník napísal tak, že som sedel doma s nohami v lavore horúcej vody pod stolom, aby som si vyvolal pocit ázijskej klímy.

Anička /preruší ho/: - Ale veď to je nehorázne, Palinko.

Tichý: - Máš pravdu, je. Respektíve, bolo by, keby som to o sebe nerozširoval ja sám.

Anička: - Nerozumiem -

Tichý: - Veď ty ničomu nerozumieš. Nedá sa žiť v neustálom klamstve...

Anička: - Tak prečo si ten Ázijský zápisník napísal?

Tichý: - Potreboval som sa uistiť, či dokážem presvedčiť niekoho, že do tej Ázie naozaj pôjdem.

Anička: - Dokázal si.

Tichý: - A potom som sa potreboval presvedčiť, či dokážem napísať Ázijský zápisník tak, aby mi každý uveril, že som v Ázii naozaj bol.

Anička: - Aj to si dokázal, Palinko.

Tichý: - Nikto neprišiel na to, že som tam nebol. Že som nevytiahol päty z Martina. - Neskáč mi do reči.

Anička: - Áno, samozrejme.

Tichý: - Potreboval som sa ubezpečiť, že mi ľudia veria. Že veria tomu, čo hovorím... Presvedčil som svoje okolie o všetkom, čo som chcel... Až na jedného človeka. Seba sa mi nepodarilo oklamať.

/Scéna sa zatmie./

10.časť

Obývačka, Michael, Eva Potočná, Veronika

Michael *Isedí na zemi a obzerá sa po izbe/:* - Nepamätám sa na tento dom. A poriadne ani na sestru. Volala sa Isabella. Bola o deväť rokov staršia odo mňa. Z rozprávania viem, že bola veľmi muzikálna. Hrala na klavíri. Mama sa na ňu hnevala, lebo so svojou dobrou kamarátkou, ktorá bola katolíčka, chodila na katolícke omše len preto, aby počúvala organ...Ale bola aj zručná. Vyrezala mi z dreva koníka, aby som sa mal s čím hrať... Zomrela v Osvienčime v roku 1944. Mala trinásť rokov.

Eva Potočná:– Vravíte rodinná oslava?.. Jedlo vám z kuchyne prinesieme sem. To nie je problém.... Ale to budem účtovať pravdaže zvlášť.

Michael: - Jedlo si urobíme sami. Na pesach je predpísané, ako by som to povedal – menu.

Eva Potočná: - Môžete to nazývať ako chcete... Robím vynikajúce krémeše. Dám vám ich lacnejšie. Na krémešoch predsa nie je nič závadné. Aj páter Tiso obľuboval krémeše.

Veronika: - Veríme, ale...

Eva Potočná: - Vo vás Židoch sa nik nevyzná...

/Eva Potočná odíde./

/Veronika a Michael ostanú v obývačke sami./

Veronika */Michaelovi/:* - Prečo si jej to nepovedal?

Michael: - Komu?

Veronika: - Tej Potoknej.

Michael: - Potočnej?

Veronika: - Tak Potočnej.

Michael: - Čo som jej mal povedať?

Veronika: – Si zbabelý. Tá žena býva v dome tvojich rodičov.

Michael: - Teba do toho nič.

Veronika: - Som matka tvojich detí.

Michael: - Deti do toho nepleť.

Veronika: - Akože nie? Ak má niekto dediť po tvojich rodičoch, tak si to ty a tvoje deti. Nie nejaká Potokna.

Michael: - Veď aj ty si pôvodom Slovenka, tak prečo vravíš Potokna?

Veronika: - Pomýlila som sa. Potočná. Potočná.

Michael: - A ja som bol rád, že si ma nahovorila na túto cestu za mojím detstvom, za mojou minulosťou. Že si našla ten zápisník a že si všetko zorganizovala. A tebe išlo o majetky.

Veronika: - To nie je pravda. Netušila som, že nejaké sú.

Michael: - Tak to nechaj tak.

Veronika: - Tebe vôbec neprekáza, že tí ľudia podvádzali? Podpísali tvojho otca a tvoju mŕtvu sestru, akože im predali rodičovský dom?! Ako to môžeš nechať tak?

Michael: - Nechcem, aby si ľudia mysleli, že som sem prišiel len a len kvôli majetkom! Že Židom ide – vždy len o majetok! To je také ťažké pochopiť?!

Veronika: - Ukracuješ seba a svoje deti.

Michael: - Dost'!

Veronika: - Moje nervy! Ty si nemožný!

11. časť

Z denníka Michaelovej mamy

Michaelova matka vyjde z boku scény.

Michaelova mama: - ... jedno sobotné predpoludnie nás všetkých priviedli na Apelplatz. Bol tam už nastúpený orchester z väzňov. Orchester hral rôzne klasické skladby... a my sme si uvedomili, že existuje aj normálny svet, v ktorom sa dá počúvať hudba a kde sú slobodní ľudia. Orchester sme počúvali viac ráz... Jeden taký koncert aj nafilmovali a zábery z osvienčimského „koncertu“ sa aj premietali - videla som ich v jednom francúzskom filme... Myslela som na Isabellu. Určite by si rada zahrála ... len nie v tom koncentračnom...

/Scéna sa zatmie./

12.časť

Zuzka: */Predstavuje Euboša./* To je môj priateľ. Boyfriend.

Michael: - Pôvodom som Slováč a Veronika tiež. Nemusíš nám prekladať... Zuzka.. ?

Zuzka: - Áno, prepáč. ... Som zmätená. Žila som celý svoj život v tom, že... je to skvelé... že ste nás našli... Mne ani neprišlo na um niekoho hľadať... Škoda, že si sa nestretol s otcom... Bol v šiestom pracovnom prápore počas vojny. Viacerí zo šiesteho práporu sa zachránili -

Michael: - A ja.

Zuzka – Šiesty prápor a ty... (smiech)... otec bol novinár. V auguste šesťdesiat osem, keď nás obsadili Sovieti, odovzdával v Bratislave sovietskym vojakom budovu Slovenského štátneho rozhlasu. Jeden vojak mu držal samopal na chrbte a tak otec ukazoval všetky štúdiá, kancelárie, celú budovu. 'To ma tak štekľilo na tom chrbte', vravel mi. A dobre vedel, že garáže im neodovzdal. Tak sa dostal nejako aj s jedným svojím kolegom do garáží rozhlasu a vzali odtiaľ jeden prenosový voz. Tým potom jazdili po bratislavských uliciach a vyše týždňa vysielali. Až kým ich nezamerali Rusi a nevzali im prenosový voz.

Michael: - Potom ho zatkli?

Zuzka: - Nie. Ale bál sa, tak okamžite utiekol do Viedne.

Veronika: - Bez teba.

Zuzka: - A bez mamy a brata.

Veronika: - A mama?

Zuzka: - Zomrela vlani. Na rakovinu. A otec pred pätnástimi rokmi. Autonehoda.

Ľuboš: - Aj moji rodičia mali autonehodu. Zomreli obidvaja. Vychovala ma stará mama.

Scéna sa zatmie.

HLASY VO ZVUKU

Tichý: - Vedel som, že som na istú smrť poslal niekoľko ľudí. Že kvôli mne išli do plynu. Dodnes nedokážem na to zabudnúť. Som vrah.

Anička: - Neverím ti.

Tichý: - To je na tebe najodpudivejšie. Veríš len svojej predstave. Kvôli nej znásilňuješ realitu. Nedokázal by som žiť so ženou, ktorá by sa na mňa pozerala ako na vraha. Ale to, čo robíš ty, je ešte horšie.

Anička: - A to mi hovoríš ty? Ja ťa len ľúbim.

Tichý: - Nie. Ty si zamilovaná do svojej predstavy, nie do mňa. Obetuješ sa svojej predstave.

Anička: - Ja to robím rada.

Tichý /unavene/: - Je to únavné. Tvoja láska je príšerná. Vďaka nej si uvedomujem svoju obľudnosť. Čo to nechápeš?! Keby som vládol, tak zutekám!

/Nadvihne sa na posteli./

Anička: - Len ticho lež, aby sa ti neprihoršilo. Tichúčko. Všetko bude v poriadku.

Neboj sa.

/Tichý vyčerpane klesne do vankúšov./

Tichý /po chvíli/: - Boli tam vzácne knižky.

Anička: - Kde, Palinko?

Tichý: - V tom antikvariáte. Kožená väzba. Desiatky kníh úhladne porozdeľovaných v poličkách, ktoré sa týčili od podlahy až po strop. Mohlo to byť moje. Všetky knihy. Už by som nikdy nebol žobrák.

Anička: - V akom antikvariáte?

Tichý: - V krčme som stretával dvoch tajných. Vedel som, že sú tajní a oni vedeli, že to o nich viem.

Anička: - Ako si to vedel?

Tichý: - /*Zasmeje sa.*/ Nosili kožené kabáty. Vôbec im neprekážalo, že všetci vedeli, že tajní nosia kožené kabáty. Spýtali sa ma raz, či by som nechcel arizovať. To majú už večne Židia bohatnúť za naše mozole? - spýtali sa ma. Nie, odvetil som. Tak čo by ste chceli? Antikvariát, odvetil som. Ten na Ventúrskej. Napíšte si žiadosť. Napísal som. „Podpísaný Pavol Tichý ako prenajímateľ majetku vyhlasujem, že som prevzal židovský podnik firmy Bratia Känzlerovci do svojej držby a vlastníctva. Prosím o láskavé vzatie na vedomie. Lúčim sa s pozdravom Na stráž!“ Bolo to presne 15. marca 1942.

Anička: - Netráp sa už tým.

Tichý: - Nerozumieš ničomu. Tí Kanzlärovci zomreli v koncentráku. Aj Wachsbergerovci, ktorí predtým vlastnili antikvariát.

Anička: - Taká bola doba. Čo si mohol robiť?

Tichý: - Báľ som sa, že si antikvariát vezmú ich bývalí majitelia nazad. A mne neostane zase nič. "Prehlasujem, že vo svojom kníhkupectve nepotrebujem týchto Židov: Maxa Wachsbergera, Jozefa Wachsbergera. Žigmunda Wachsbergera a Viliama Wachsbergera. Zaistením a odtransportovaním týchto Židov neutrpiť obchod ani Slovenský štát nijakú hospodársku ujmu, lebo som si našiel náhradu v árijskej osobe pána Viliama Poláka z Turčianskeho Sv. Martina." To som napísal.

Anička: - Robil si len to, čo ostatní. Vtedy boli také časy.

Tichý: - Preslopal som tie vzácne knihy. Predával som ich a slopal za ne.

Anička: - Na to, aby si sa mohol napiť, si si potreboval kúpiť niečo, čoho sa napiješ.

Tichý: - Asi týždeň po tom, čo som poslal list, že nepotrebujem Wachsbergerovcov, a že ich teda pokojne môžu transportovať do koncentráku, som spolu s dvomi členmi tajnej služby išiel do bytu Wachsbergerovcov. Do bytu Jozefa Wachsbergera.

Anička: - Netráp sa už tým.

Tichý: - Celý život som sa snažil na to zabudnúť, teraz ti to musím porozprávať. Čím viac som chcel na to zabudnúť, o to ostrejšie sa mi pred očami vybavoval každý detail z tých dní.

Anička: - Ja si ťa rada vypočujem.

Tichý: - Hanbil som sa ako pes, keď som s nimi dvomi šiel po ulici. Debili, museli byť v kožených kabátoch. Akoby vyvolávať strach bolo tým najušľachtilejším životným poslaním. Vošli sme do bytu. Bol prázdny. Už sme chceli odísť, keď sa v byte zrazu objavili dve dievčatá. Jedna mala asi deväť rokov a tá druhá asi štrnásť. Sesternice.

Dcéry majiteľov antikvariátu. Obidve vyzerali presne tak, ako by Židovky vyzerat' nemali. Svojou krásou dokazovali, že akékoľvek predsudky voči Židom sú sprostosť.

Anička: - Ty nie si odľud. Len veľmi nešťastný človek.

Tichý: - Vrahovia nebývajú príliš šťastní.

Scéna sa zatmie.

13. časť

Eva Potočná vojde do obývačky. Poobzerá sa. Obývačka je prázdna. Pozerá sa najmä na prázdne miesto po olejomalbe Tisa.

Eva Potočná /*frfle si*/: - Aby som sa vo vlastnom dome prispôbovala cudzím ľuďom... Mne na staré kolená preskočilo.

/Vojde Zuzka a Ľuboš./

Zuzka /*Eve Potočnej*/: Dobrý deň. Vy ste tiež z našej rodiny? /*Podíde k nej a srdečne jej podáva ruku.*/

Eva Potočná /*mechanicky potrasie Zuzke rukul*/: - No ešte to by mi tak chýbalo. - Ja som majiteľka tohto penziónu.

Ľuboš: - Tak potom ste predsa len zo Zuzkinej rodiny. Michael predsa vravel, že tento dom patril jeho rodičom.

Eva Potočná: – Nepočuli ste, že domy sa aj predávajú? A kde je pán Michael? Musím sa ho spýtať, ako mám pripraviť izbu na oslavu.

Zuzka: - Išiel sa prejsť. Je zvedavý na mesto, kde sa narodil.

Eva Potočná: - Nechali ste ho samého?

Zuzka: – Chcel byť sám. /*Pozrie na bielu prázdnu stenu, kde prach vytvoril obdĺžnik po obraze.*/ ...Tu niečo chýba.

Eva Potočná: - Chýba. Pravdaže chýba.

Ľuboš: - Tak sa nekašlite. Ukážte ten obraz.

Eva Potočná vytiahne spoza skrine olejomalbu – portrét Jozefa Tisa.

Ľuboš sa začne nahlas smiať.

Zuzka /*neveriacky*/: - To je Tiso?

Eva Potočná: - Vidíte ten láskavý pohľad? Páter Tiso.

Zuzka: - Prezident fašistického štátu.

Eva Potočná: - Už ste ako Mišo. Ale veď niekto musel byť aj prezidentom.

Ľuboš: - Nemusel.

Eva Potočná: - Vy ste ho osobne nepoznali. - No, ja tiež nie. Moja mama.

Bývala vtedy v Bánovciach nad Bebravou. Aj páter Tiso tam býval. Mama ostala so mnou sama. Ovdovela. Nemala peniaze. Občas spolu so mnou stávala pri lekárni a čakala na pátera Tisa. A keď ju zbadal, ochotne jej dal peniaze. Raz ma aj vzal na ruky a zaželel mi, nech sa mi v živote darí.

Ľuboš: - To bolo za vojny?

Eva Potočná: - Čo ste? Ešte pred vojnou. Ešte keď nebol prezidentom. ...

/Olejomal'bu Eva Potočná schová znovu za skriňu./

Ľuboš: - Ved' si ho zaveste, keď vám na ňom tak záleží.

Eva Potočná: - Nie. Z pátera Tisa sa nebude nikto vysmievať.

14. časť

Vojde Zuzkin brat Peter. V prvej chvíli si nevšimne svoju sestru, pretože mu stojí chrbtom.

Peter */schmatne za ruku Evu Potočnú, nahnevane/:* - Vraj ste vyhodili môjho človeka a nezaplatili ste mu.

Eva Potočná: - Tento mesiac som nemala tržbu. Je hluché. Ani jeden hosť neprišiel. Už je po sezóne.

Peter: - Čo ma je po vašej sezóne. Bez prachov neodídem.

Eva Potočná: - Nemám z čoho zaplatiť.

Peter: - Také žvásty si nechajte. Mňa neobalamútite. A títo tu? */Ukáže na Michaela, Ľuboša a ostatných./* To sú čo? Bludní duchovia?

Zuzka */obráti sa k Petrovi/:* - Pusti tú ženu, Peter!

Ľuboš */Zuzke/:* - Vy sa poznáte?

Zuzka: - To je môj brat.

Ľuboš: - Nevrela si, že máš brata.

Zuzka: – Ale vravela.

Peter */Zuzke/:* - Čo tu ty chceš?

(Vchádza Michael)

Michael: Stôl má byť prestretý ešte pred zotmením. Sederová misa uprostred prestretého – *(pozrie prekvapene na Petra)* Dobrý deň -

Zuzka: Môj brat Peter –

Michael: */podíde k Petrovi/:* - Som rád, že sa spoznáваме. Ja som Michael. Tvoj strýko. Z druhého kolena.

Podíde aj Veronika.

Veronika: - A ja som Michaelova manželka.

Peter: - No, ja som prišiel za pani Potočnou... netušil som, že - Ja sa starám, aby to tu mala čisté, a ona mi platí.

Michael: - Ako čisté? Ty tu upratuješ?

Peter /*zasmeje sa*/: - Aj tak sa to dá nazvať.

Michael /*Petrovi*/: - Tá pani ti je niečo dlžná?

Eva Potočná /*vysvetľuje*/: - Ak niekto príliš otravuje, vyvoláva u nás bitky a tak, príde Peter a uzemní ho. A ja mu za to platím.

Peter: - No!

Zuzka: - U nás sa to volá výpalníctvo. Dobré, nie? Netuším, či takáto kategória existuje aj v USA.

Peter: - No a? Prachy nesmrdia.

Eva Potočná: - Ja sa nesťažujem. Naozaj mi pomáhajú. Dealeri drog sem nepáchnu, lebo vedia, že tuná to stráži Peter.

Peter: - Nestážujete sa, ale nezaplatili ste.

Michael: - Koľko chceš? /*Vyťahuje peňaženku.*/

Peter: - Strč si tie prachy nazad, dedo.

Michael: - Nie som tvoj dedo, ale strýko. Bratranec tvojej mamy.

Peter: - Aj tak ti neverím. Moja mater nemala žiadneho bratranca. A už vôbec nie v Amerike. Koľko chcem ja, toľko mi nedáš. Tak sa prestaň hrať na dobráka.

Zuzka: - Stačilo, Peter.

Peter: - Hm. Dobrá sestrička prehovorila. Táto dobrá sestrička ma raz vymkla. Pamätáš sa, dobrá sestrička?

Zuzka: - Nikdy som ťa nevymkla.

Peter: - Ale vymkla. Bol som na vojne. Normálnej prezenčnej. Dal som si žiadosť stať sa profesionálom. Vyhoveli mi. Aj byt mi prideliť. Tak som si chcel presťahovať veci. Normálne, nie? Odcestoval som domov. Ešte aj kamoša som nahovoril, aby mi pomohol. Vlastnil nákladiak. 200 posratých kilometrov sme cestovali do môjho rodného posratého mesta. No a smola! Kým som nebol doma, moja ségra a najrodnejšia mater vymenila zámok. A ja som sa už nedostal domov.

HLASY VO ZVUKU

Tichý: - Prečo neprotestuješ, keď sám seba nazývam vrahom?!

Anička mlčí.

Tichý: - Lebo ten príbeh poznáš.

Anička: - Vrahom je ten, koho súd uzná za vraha.

Tichý: - Ešte akú chujovinu vymyslíš, aby si ma ospravedlnila?

Anička: - Pokračuj, Palinko. Uľaví sa ti.

Tichý /Aničke/ - Už mi daj pokoj. Už som dnes taký unavený, že nevládzem ani zomrieť.

Anička: - Prečo na seba tak kydáš? Bol si predsa v Povstaní.

Tichý: Áno. Využil som ich, ako sa dalo, privlastnil som si dva židovské podniky, a keď mi už nemali čo ponúknuť a bolo jasné, že prehrajú, šiel som bojovať proti tým, čo mi darovali zadarmo židovské podniky. Mne, žobrákovi...

Anička: - Tak to predsa nebolo. Ako partizána ťa mohli zabiť.

Tichý: - Nič iné som si väčšmi neželal. ...Keď som si do najmenších podrobností uvedomil, čo som spravil, s kým som kolaboroval, musel som sa proti nim vzbúriť.

Búrili som sa aj sám proti sebe. A bojoval som sám so sebou.

Anička /vážne/: - V tom je tvoja sila.

KONIEC HLASOV

Zuzka: –Vymenili sme zámok, lebo sa mi zlomil kľúč v zámke. Museli sme to urobiť. Keby si zavolať, dám ti nový kľúč.

Peter: - Neznášali ste ma. Aj mater, aj ty. Trpíš amnéziou pamäti, ako tento tvoj poškrabok /ukáže na *Luboša*/.

Michael: - Neurážaj, Peter. Netreba.

Peter: - Nie si môj foter.

Michael: - Čo sa stalo ďalej?

Peter: - Tak to dopovedz ty, moja milované ségra. Ako ste mi chceli vziať všetky moje veci. Lenže ja sa viem o seba postarať. Vylomil som dvere. A veci som si vzal. A čo spravila moja ségra? Zavolala na mňa polišov.

Zuzka: - Koľko ráz som ti povedala, že ma ani v päte nenapadlo, že si to bol ty, kto vylomil zámok a vykradol celý byt!?

Peter: - Prišiel som si po veci. Ja debil, ešte aj kamoša som nahovoril, aby mi helfol. Kamoš sa rehotal, že čo to mám za mater a ségru, keď ma vymkli. Tak som tie dvere vylomil.

Zuzka: – Vybielil si celý byt.

Peter: - No a? Bol to aj môj byt.

Michael: - Zabásli ťa?

Peter: - Čo si?! Máti to vyžehlila. Povedala, že sa pomýlila. Lenže vojak sa už zo mňa nestal. Vyhodili ma. Padla mi aj robota aj byt. Ségra a mama sa mi postarali o budúcnosť. Ostal mi len nákladiak vecí z maminho bytu.

Michael: - Ostaň s nami, Peter. Na pesachovú večeru.

Peter – Ja potrebujem prachy a nie tvoju posratú večeru.

Ľuboš: - Seder.

Peter */lukazuje na Ľuboša/:* - Ozej, ségra, a tento fešáček, to je kto?

Zuzka: - Ľuboš Tichý. Ideme sa brať.

Peter: - To je fór, alebo čo?

Zuzka: - Nazvi si to ako chceš.

Peter */Ľubošovi/:* - Ty si rodina tomu Tichému?

Ľuboš: - Vyzerá to tak. Ešte mi prezrad', ktorého máš na mysli.

Peter: - No, toho pisálka. To povinné čítanie.

Ľuboš */polichotene/:* - Môj starý otec.

Peter: - Ségra, patrí ti môj obdiv. Tento tajtrlík ma bude poučovať o pesachu a sederi, a jeho dedo poslal Židov do koncentráku.

Ľuboš */rozčúlene/:* - To nie je pravda!

Zuzka: - Nechaj tak, Ľuboš -

Ľuboš: - Ale...

Zuzka: - Ja viem, že o tom nevieš -

Peter: - Tak ja som oproti Tichému úbohý amatér. */Obráti sa na Tichú./* A je to pravda, že všetky prachy preslopal?

Zuzka: - Prestaň! Stačilo!

Peter: - No veď už idem. Náhodou sa tentoraz zhodneme, ségra.

/Peter odchádza./

Veronika: - A obraz miesto vašich, ako to vravíte – prachov? Neberiete?

Peter: - Ako viete, že nie?

Veronika: - Olejomal'ba.

Peter: - Ale však to je Tiso!

Veronika: - Veď práve.

Eva Potočná: - To je pamiatka po mojej mame.

Veronika: - Chcem vám pomôcť, pani Potočná.

/Eva Potočná neodpovie./

Peter */natešene/:* - Mám jedného klienta, ktorému čistím motorest, ktorý je na Tisa. Sedí vec, obraz beriem.

Eva Potočná: - To je môj obraz!

Peter: - Veď práve, starenka. Odpustím vám vaše dlhy.

Eva Potočná: - No...

Peter vezme obraz a odchádza aj s Tisom z izby.

Veronika: - Príď na seder. Začíname o hodinu.

Peter: – Čo ja viem, či to stihnem?

Peter odíde.

15. časť – Z denníka Michaelovej mamy

Michaelova mama: - V polovici augusta sa zopakovala selekcia na Apelpatzi. Zoradené tam stáli dozorkyne. V strede bol stolík, pri ktorom stál Dr.Mengele v bielych rukaviciach.

V rukách držal palicu. Postupne sme my väzenkyne k nemu pristupovali. Boli sme nahé a nad hlavami sme si držali šaty. Dr. Mengele každej jednej palicou ukázal , či má ísť naľavo alebo napravo. Naľavo znamenalo ísť do plynu, doprava išli tie, ktoré vybral na prácu. Mne ukázal napravo, ale Isabelle naľavo. Rozplakala sa, kľakla si na kolená a zúfalo ho začala prosiť, aby ju preradil. Jedna dozorkyňa jej vylepila, spadla. Zrazu mi prišlo čosi na um. Poradila som jej, nech sa ešte raz postaví do radu, a znovu išla pred Mengeleho. Isabella sa štvornožky vkradla do radu väzenkýň, ktoré ešte Mengele nevyraďoval. A opäť nahá so šatami nad hlavou predstúpila pred Mengeleho. Tentoraz jej prikázal ísť doprava. V ten deň išlo do plynu veľmi veľa ľudí. Isabella sa zázrakom zachránila.

16.časť

Vojde Ľubošova stará mama Anička.

Anička: - Meškám. Prepáčte. Zaspala som, a Ľuboš ma nezobudil.

Ľuboš: - stará mama - nič si nezmeškala... zdá sa, že len ja som čosi zmeškal...

Zuzka: – Nič to, pani Tichá. Ešte je čas.

/Scéna sa zatmie./

HLASY VO ZVUKU

Tichý: - */Smeje sa./* To, že som arizoval, som vo svojich knihách eufemisticky nazval, že som bol zbojníkom. Chodil som na zboje, uchmatol som si len majetok dvoch bohatých Židov, ktorých som potom poslal na smrť.

Anička: - Nemohol si vedieť.

Tichý: - Všetci to vedeli. Veď aj ty si vedela. Prečo inak by si schovávala tú židovskú rodinu?

Anička: - Ty o tom vieš?

Tichý: - Nepodceňuj ma. - Boli chvíle, keď som ťa za to neznášal. Lebo som si vedľa teba pripadal ako trápny chuj. - Aj ja som si myslel, že sa cez teba očistím, ale tak to nefunguje. To sú len hlúposti... Trápne ospravedlňovania môjho zlyhania... Raz som tam v horách medzi partizánmi stretol malú Wachsbergerovú. Stále bola krásna. Robila rozviedčičku partizánom, hoci mala len šesťnásť rokov. Keď ma zbadala, len na mňa prekvapene pozrela, ale nepovedala nič. Do poslednej chvíle nepovedala nikomu, že som arizoval ich antikvariát. A potom som videl, ako ju gardisti v novembri 1944 chytili. Museli o nej už vedieť, niekto im musel povedať, že robí rozviedčičku. Mučili ju a zabili.... A ja tu so svojou hanbou trčím doteraz.

Tichý zmlkne.

Anička: - Nesmieš zomrieť! Ešte nie. Ešte nie. Ešte nie som pripravená. .... Božemôj!.... Božemôj!.... Haló! Je tu niekto?! ....

17. časť – Z denníka Michaelovej mamy

Michaelova mama celá v bielom na proscéniu. Osvietená je bodovým reflektorom..

Michaelova mama: - Prišiel koniec januára 1945. Približoval sa front. Začala sa naša evakuácia, povedané inak – pochod smrti. Vykročili sme do veľkej zimy. Išli sme dlhé hodiny po zasnežených cestách. Bola som šťastná, že som videla aj Isabellu. Pribehla som k nej a potom sme už po celý čas kráčali spolu.

Raz ležal na ceste zdochnutý kôň. Vrhli sme sa naňho, začali sme nožmi vyrezávať kúsky mäsa. Boli zakrvavené. Mne sa ušiel kúsok z chrbta s kožou. Oškrabala som srst', rozdelila ho na dve časti a polovicu som dala Isabelle. Zahryzli sme sa do mäsa. Bolo tvrdé a nechutné. Zúrivo sme všetci prežúvali sme tvrdé mäso a ruky a tvár sme mali od konskej krvi. Museli sme vyzerat' ako kanibali. Keď som si to uvedomila, nahlas som sa rozosmiala. Isabella sa na mňa tiež usmiala. A oči jej svietili, akoby sa premenili na sklené. So šibalskými ohníkmi. Videla som na nej, že si uvedomila v tej chvíli, keď sme jedli to surové konské mäso, že máme reálnu šancu sa zachrániť. Ostatní väzni na smrť vyčerpaní so zakrvavenými ústami, plnými mäsa, ktoré chutilo ako tvrdá guma, sa na nás prekvapene pozreli, a tiež sa nahlas rozosmiali. Vlastne nie, nahlas to nebolo, na to sme už nemali síl. Bolo to smiech, ktorý sme počuli len my. Potom si Isabella ľahla na zem a ospravedlňujúco mi povedala, že si musí na chvíľu zdriemnuť, lebo sa príliš najedla. Sedela som pri nej a čakala, kedy sa zobudí. Počúvala som jej tiché dýchanie a tešila som sa, že sa konečne po dlhom čase do sýtosti najedla. Už sa neprebrala. Zomrela tíško ako motýľ.

18. časť

Luboš, Zuzka, Anička Tichá, Michael, Eva Potočná pripravujú izbu na pesachovú večeru.

Prinesú stôl, prestierajú, Michael im vraví, čo majú robiť.

Michael: - Stôl má byť prestretý ešte pred zotmením. Sederová misa uprostred prestretého stola má predpísané, aké potraviny majú na nej byť. Po prvé to musí byť maces, teda nekvasený židovský chlieb. Symbolizuje útek z Egypta. Naši predkovia nemali čas, aby počkali, kým sa vykvasí cesto, z ktorého chceli upiecť chlieb na cestu. Ďalej na mise musí byť zro'a. To je pečená nezlomená barania kosť so zvyškom mäsa. Po tretie, ide o charoset, čiže o zmes jablák, orechov, škoric a červeného vína. Toto jedlo symbolizuje maltu, s ktorou židovskí otroci museli pracovať. A symbolizuje aj krv, ktorú otroci v Egypte stratili.

Z úzadia vystúpi Michaelova mama celá v bielom.

Michaelova mama /obracia sa k Michaelovi/ : - Veľmi som sa bála nášho prvého stretnutia. Či ma spoznáš, keď sa stretneme. Ved' som sa v koncentraku veľmi zmenila. A mal si len štyri roky, keď si ma videl naposledy. Tesne predtým, než som sa stretla s mojím bratom a s tebou, som na trhu kúpila červené jablčko. Vyzeralo ako z rozprávky. Červené a lesklé. Presne také, aké som si predstavovala ešte v koncentraku. Bola som presvedčená, že ti bude chutiť.

Michael vytiahne z vrečka z dreva vyrezaného koníka a položí ho k pripravovanému jedlu na stôl.

Michael /pokračuje v prestieraní stola a výklade toho, čo robí/: - Musí tam byť majim, čiže slaná voda na namáčanie potravín. Táto slaná voda symbolizuje slzy, ale aj more, ktoré sa rozdelilo na dve polovice, aby Židia mohli prejsť, keď utekali z otroctva. A musí tam byť karpas, čiže koreňová zelenina ako zeler, petržlen a redkvička. Pripomína zotročenie a prácu s hlinou. Maror, teda horké byliny ako chren, šalát a čakanka je zase symbolom ťažkého života Židov v egyptskom otroctve. A nesmie chýbať bejca, teda vajce uvarené natvrdo v škrupine. Symbolizuje vlastnosť židovského národa – to, že ťažký osud ho len posilňuje a stáva sa odolnejším. Tak aj vajíčko - čím dlhšie sa varí, tým sa stáva tvrdšie.

Michaelova mama /pokračuje v rozprávaní/: –Vyrezala som ti dreveného koníka, s akým si sa hrával, keď si bol maličký. Aby si ma spoznal. Vzal si hračku z mojich rúk a povedal si: - „Ďakujem, teta“. A potom si ju podal môjmu bratovi, ktorý už pre teba bol dôležitejší ako ja. „To nie je teta“, povedal ti môj brat, „to je tvoja mama“. „Ďakujem, teta, moja mama“, poslušne si zopakoval. A ja som sa rozplakala. Tak veľmi som nechcela pred tebou plakať.

19. časť

Pesachová večera

Michael /hovorí/: - Požehnaný si, Hospodine, náš Bože, kráľ sveta, stvoriteľ plodov zeme.

/Zodvihne zo stola pohár, v ktorom je víno a ostatní zodvihnú tiež poháre s vínom. Vypijú víno./

Michael /omočí redkvičku, chren a šalátový list /teda horké byliny/ do slaného a opakuje/:

Požehnaný si, Hospodine, náš Bože, kráľ sveta, stvoriteľ plodov zeme.

Michael sa zahryzne do bylín. Ostatní opakujú po ňom. Michael naleje do pohárov víno.

Vojde Peter. Obraz Tisa nesie pod pazuchou.

Peter: - Odmietol zaplatiť. Že obraz si nechá. Keď som ho už priniesol. Ale zadara. No určite.

Nie som armáda spásy.

Vsunie obraz za skriňu.

Sadne si k stolu.

Michael /nerušene pokračuje ďalej, odkryje macesy a povie/: - Môj otec bol Aramejec, ktorý blúdil bez domova, prišiel do Egypta a s hŕstkou ľudí tam žil ako hosť. Tam sa z nás stal veľký, zdatný a početný národ. Ale Egyptania s nami zle zaobchádzali, trýznili nás a nemilosrdne nás zotročovali. Žalostne sme nariekali, sťažovali sme sa Hospodinovi, Bohovi našich otcov, a Hospodin nás vyslyšal, videl naše pokorenie a útlak. Vyviedol nás z Egypta pevnou rukou, aj keď sa diali veľké hrôzy so znameniami a zázrakmi, a priviedol nás na toto miesto a dal nám túto zem, ktorá oplýva mliekom a medom.

/Vezme do ruky pohár a vraví/: Požehnaný si, Hospodine, náš Bože a kráľ sveta, ktorý si nás vykúpil, že si vykúpil našich predkov z Egypta, a nám dovolil dožiť sa tejto noci, aby sme mohli jesť macesy a trpké byliny. Podobne nám, Hospodine, náš Bože a Bože našich otcov, umožni dožiť sa ďalších sviatočných dní a sviatkov v mieri, v radosti.

Prítomní tiež vezmú pohár do ruky. Keď Michael skončí, vypijú druhý pohár. Nasleduje rituálne umytie rúk vodou.

/Scéna sa zatmie./

K O N I E C